

Knjiga o bosanskom imamu

Ferid Dautović, *Abdulah ef. Ganić – Život i djelo*, Udruženje Ilmije IZ u BiH i Medžlis IZ-e Sarajevo, 2017.

Na prvom mjestu želim reći da sam ovu knjigu u rukopisu (isprint iz kompjutera) u cijelosti pročitao od 24. do 27. februara 2017. godine. Po formi ova knjiga je monografija pristupačno pisana s ciljem predstavljanja životnog puta, te djela i djelovanja Abdulah ef. Ganića (1916.- 1991.), bosanskog alima, imama i hodže. Dr Ferid Dautović se i do sada istakao u pisanju pristupačnih i stručno i, u mnogim dionicama, prigodno pisanih i kompiliranih monografija. Dr Ferid Dautović do sada je objavio monografije ovakvog tipa, posvećene Šukriji Alagiću, Mahmudu Traljiću, Ibrahimu Trebinju i Kasimu Dobrači. Praktički, ova monografija jeste, redosljedom, peta u serijalu "Alimi bosanski" koju vrijedno priređuje dr Ferid Dautović.

Po svome izvanjskom sadržaju, ova monografija posvećena Abdulahu ef. Ganiću (1916.- 1991.) obuhvata Uvod, Rođenje i školovanje, Radni vijek (Džemat Ričica, Džemat Obre, Zatvor, Uprava Rudnika Kakanj, Povratak u Džemat Obre, Penzionisanje, angažman u Džematu Livno, smrt Abdulah ef. Ganića 18. septembra 1991.).

Također, monografija obuhvata dionice o imamskome radu Abdulah ef. Ganića, o njemu kao vaizu, hatibu, vjeroučitelju, drugu, prijatelju, o njegovom porodičnom pedigreu, odlasku

na hadž, o njemu kao moralnom, hodžinskom i imamskom autoritetu u svojoj sredini i šire, u tadašnjoj Islamskoj zajednici. K tome, knjiga posvećena Abdulahu ef. Ganiću sadrži veoma zanimljive detalje saopćene o njemu u brojnim pismima koja su mu upućena, zatim u dokumentima (ili porodičnoj "zaostavštini"), itd.

Dakako, ova Dautovićeva knjiga o Abdulahu ef. Ganiću ima i nekoliko vrlo važnih "unutarnjih temata", mi bismo ih ovdje prikazali kao

- a) svjedočanstvo o vremenu,
- b) mikropovijest islamske zajednice u Visokom, Kaknju i blizjoj okolini, i
- c) prikaz imamskoga statusa, poziva i djelovanja u drugoj polovini XX stoljeća.

Imajući ovo u vidu, ovo Dautovićevo djelo posvećeno Abdulahu ef. Ganiću po sebi je jedno vrijedno svjedočanstvo o vremenu kako sredinom XX stoljeća, tako, pa umnogome i više, tokom druge polovine XX stoljeća. Naime, ova knjiga, makar usputno, govorio o stanju u medresama prije Drugog svjetskog rata, prateći životni put učenika, pa zatim đaka i mladića Abdulaha Ganića. Na tim stranicama dr Ferid Dautović nas vraća u jedno vrijeme u kojem su medrese djelovale posve u epohi zalaska svoje nekadašnje slave. Također, opisi životnih dionica Abdulaha ef. Ganića tokom prvih godina socijalističke vlasti, zatim njegova zatvora, i kasnijih njegovih angažmana, mogu poslužiti kao egzemplari jedne vrlo "jednolične sudbine" kroz koju su prolazili tadašnji imami i, općenito, velika većina vjernika. Dautovićeva monografija detaljno govori i o "unutarnjim trvenjima" u samoj Islamskoj zajednici, gotovo da su donijeti unikatni opisi hrabrih demonstracija koje su organizirane od "običnih" džematlija koje je predvodio Abdulah ef. Ganić, a tim se demonstracijama tražio "povratak sufara" ili povratak onoj vjerskoj obuci u džamijama (mejtefima, mektebima) na čijim će se časovima učiti arapska slova, to jest kur'anski hurufat. Nadalje, Dautovićeva monografija,

na različite ali vrlo prijemčive i na mnogim stranicama popularno pisane načine, daje žive slike požrtvovane borbe jednoga imama (Abdulah ef. Ganića) koji organizira vjersku obuku u idili jedne "seoske ilegale", djeca su se poučavala glavnim zasadama vjere "po kućama", a sami seljaci su, sa svoje strane, budno bdjeli da neki nepozvan čovjek ili stranac ne bi otkrio ovako organizirane časove vjerske pouke.

Uz rečeno važno je istaći i to da ova knjiga nudi na desetke živih "biografskih" slika o Abdulahu Ganiću, njegovoj dovitljivosti da "ide ukorak sa vremenom", njegovoj predanoj i pregalački impregniranoj borbi da u džamiju "privuču mlade osobe" pa makar imali dužu kosu i moderne frizure (na šta se u tadašnjim vremenima gledalo s podozrenjem), itd. Na mnogim mjestima dr Ferid Dautović ističe, i primjerima pokazuje, da je Abdulah ef. Ganić bio pravi "misionar islama", on djeluje u selima srednje Bosne, u pismima u kojima ga pozivaju da ih posjeti objašnjavaju mu kojim dionicama ide autobus, a kojim dionicama treba ići pješice. Također, Abdulah ef. Ganić je imao i svoje "staro biciklo" na koje je imao saobraćajnu dozvolu od tadašnje milicije, upotrebljavao je biciklo kao prvorazredno prijevožno sredstvo u svome misionarskom djelovanju.

Vrijedna monografija dr Ferida Dautovića donosi i nekoliko vrlo lijepih anegdota koje snažno govore o личности Abdulah ef. Ganića. Anegdote ga predstavljaju često i kao "narodnog čovjeka" koji nije robovao sklerotičnim formama koje su, na neki čudan i, svakako, štetan način zamijenile same principe žive vjere u Boga i u Njegove pologe koji vjeru čine uvijek svježom, bodrom i dinamičnom.

Recimo na kraju ove naše recenzije i preporuke za čitanje ovog djela dr Ferida Dautovića, da njegove stranice nude jednu, nažalost sve rjeđu, priliku da saznamo više o ljudima kao što je Abdulah ef. Ganić. To su bili ljudi iz plejade onih svršenika bosansko-hercegovačkih medresa koji su bili svjesni da se vjera treba saopćavati

u neposrednom življenju sa ljudima. Riječ vjere ti su ljudi kazivali kao živu mirotvornu, duhovnu i blagotvornu moralnu snagu koja bodri i ulijeva spokoj. Ova Dautovićeve knjiga upravo i govori o načinima življenja jedne "žive vjere iz stvarnosti" i iz vremena koje je obilježio Abdulah ef. Ganić u onim "mikrosredinama", bosanskim selima i kasabama, gdje je živio, radio, trudio se i, na kraju, zaputio na Onaj svijet.

Svesrdno preporučujem čitateljima ovu knjigu dr Ferida Dautovića. Uvjeren sam da i onaj njezin dokumentarni i "arhivski" dio, kao i izbor iz vazova Abdulah ef. Ganića te njegovih predavanja i vjeronaputaka, još više podiže vrijednost ovog dobro pripremljenog i marljivo urađenog djela.

Enes Karić

Saida Mustajbegović, *Kuća bez krova*, Buybook, Sarajevo, 2017.

Nešto radi formalnosti

Knjiga *Kuća bez krova*, Saide Mustajbegović, objavljena ove godine u izdanju Buybooka predstavlja autorčinu prvu zbirku priča. Prevede li se ovakva postavka iz službenog tona u svakodnevnu - razgovornu komunikaciju, društvena konvencija bi tražila predstavljanje i upoznavanje. Trebalo bi, dakle, otkriti nešto iz autorčine biografije. Iako će se njena autorska figura najbolje moći iskonstruisati čitanjem knjige, valja ispoštovati formalni red. Stručni dio njene biografije obilježava diploma sa studija

sociologije, te aktivan angažman na poljima *javne misli*, kroz poslove kolumnistice, novinarkе, urednice, te rad na značajnim kulturnim i analitičkim projektima. Zanimljivo bi bilo pitati autoricu koliko su joj ova iskustva faktografski-činjeničnog pisanja pomogla/odmogla pri pisanju fikcije. Toplo bi se moglo preporučiti čitaocima da, nakon što im se dopadne knjiga, pročitaju i neku autorčinu kolumnu, kako bi osjetili snagu pisane riječi i mogućnost kretanja u različitim formama.

Prvo o prvom

Krene li se od naslova i naslovnice, može se doći do izvjesnog predznaka o knjizi, koje će pažljiviji čitalac potvrditi čitajući njen sadržaj. Kuća je prostor intime, prostor u kome je pojedinac najiskreniji i u kojem se ogledaju elementarne pojedinosti njegove egzistencije. Unutar kuće spadaju maske i biva se onim što je čovjek u suštini. Abdullah Budimlija, tumačeći kur'ansko poglavlje o Noći Kadra, ističe kako odnos prema ukucanima pokazuje suštinu pojedinca, jer se izvan kuće u pravilu nastupa sa maskom izabranom za određenu priliku, dok je pravo lice rezervisano za prostor unutar kućnih zidova. Nepostojanje krova koji bi dovršio prostor elementarne ljudske egzistencije i krajnje iskrenosti može sugerisati više stvari. S jedne strane, tu je materijalni hendikep, koji će u današnjem vremenu turbokapitalizma sigurno biti jedna od najčešćih asocijacija. Bio razlog njena dotrajalost, nedovršenost, ili iseljenost; ona je u svakom slučaju neuslovna za življenje. S druge strane, kućna otvorenost sa jedne strane (u konkretnom slučaju gornje) može označavati spremnost pripovjedača da malo zaviri u prostor intime i iskrenosti pojedinca, te krajnje otvoreno progovori o njemu. Izgled naslovnice ide u prilog navedenoj tvrdnji. Kuća, čija poluotvorena vrata izgledaju kao profil ljudske glave pokazuju pripovjedačku zagledanost u pojedinca u njegovoj suštini i svakoj istini o kojoj se može govoriti. Knjiga nastupa sa sviješću o onome

što književnost odvaja od historije. Dok historija daje opću, kolektivnu naraciju; književnost osvjetli poziciju pojedinca koji je tu opću naraciju prevaleo preko vlastitih leđa.

Spajanje naizgled udaljenog

Pristupom radnji i likovima autorica uporno odbija pristati na jednostrano tumačenje ljudi, pojava, okoline... Skoro je izlizana tvrdnja kako sve na svijetu ima više perspektiva, ali ona svoju revitalizaciju i legitimitet svaki put kad se prikaže na konkretnom primjeru. Tako naslovna priča donosi slikovit opis starog golfa, koji je u značajnoj mjeri "odradio svoje", pa sve slabije služi vozača dok vozi zahtjevnim sarajevskim ulicama. Čitalac će naravno vizualizirati golfa prema opisima i vlastitom iskustvu. Međutim, autorica istovremeno automobil oživljava, ne dozvoljavajući da se posmatra isključivo kroz prizmu mehaničkog: *Vukao se lijeno uz brdo... poskočio i odgurnuo se crnim oblakom iz vlastitog auspuha... Truckanje je posebna komunikacija između njega i vozila...* Ovo je svakako nešto što deautomatizira percepciju i nudi drugačiju perspektivu spram skoro potrošene mašine. U vremenu kad se sve ljudsko svodi na mehaničko, dragocjeno je u čitalačkom iskustvu imati tekst koji u mehaničkom pronalazi nešto ljudsko.

Narator, očito naučen na luksuz, ne biva naročito zadovoljan prevoznim sredstvom, pa promjena ambijenta radikalno mijenja raspoloženje tokom pripovijedanja. Istrošena mašina biva zamijenjena prirodnim i ugodnim ambijentom: *Naoko obična prostorija puna proljetne magije... Vozilo i taksista bili su daleko.*

Priroda očito trijumfuje nad skoro propalim produktom industrije. Ima u tome i nekog ironijskog osvrt na gradske nemire, prebukiranost... Sve ono na šta se već uveliko kolektivno žali. Proljetna magija izvan grada je suprotan otklon klatna. Idealiziran u oku naratora.

Lik *nesretne Zlate* iz priče *Čipka od Azbuke*, isto tako, spaja ono što je teže spojivo. Onako kako Zlata